

MÁSOD-SZERELEM.

Elbeszélés.

KUNOSS-TUL.

(Folytatás.)

Füred vidékének egyik legkellemesebbike az arácsi völgy. Kisebb körben örömeleletet ohajtók, gyakran meglátogatják e' helyet, 's évek múlva is kedvesen emlékeznek itt élvezett vigalmaikra.

A' vendégek közül egy társaság szövetkezék: egyik délután ide kirándulni. A' társaság tagjai közt négyen valának, kiket Boglár a' lóvós által megrongált csónakból, magáéba átvön 's partra szállított; 's e' négy között volt az imádott szépségü Etelka is.

A' veszélyes napnak már két hete mult; nem csuda hát, ha a' kiszabadítottak nem csak az eset-rül, hanem a' készséges ifjuról is megfeledeztek, annyival inkább, minthogy ezt azóta sem furdói sétányon, sem a' színházban nem látták. Csak egy volt, ki róla magános óráiban hálás érzettel, sőt — mélyen rejtező vonzalommal emlékezik; Etelka.

Oil természeties vidámsággal, minő emberkebelben csak tanyázhat, midőn ranghidegség nélküli társalkodásban részesül: járdalt a' szellemibb örömök iránt fogékony miveltségü társaság, gitarre-kiséret melletti dal, játszi szeszélyeskedés 's ártatlan enyelgés közt, midőn a' völgy legkiesb tekervényénél egy magános férfiura bukkant, ki, egy óriási cser oldalához düllesztkedve, lehanyatlott kezében olvasásra nyitott könyvet tartott, 's annyira eszméletekbe sülyedettnék látszék, hogy a' társaság előbbi örömjajából semmit nem hallva, közelgését észre nem vév.

Etelkán a' meglepetés aggodalmas érzete futott keresztül. Egyszeriben rá ismert a' sokszor látni ohajtott Boglár. Az egész társaságnak kedves volt e' véletlen találkozás; annyival inkább, mert a' megszabadítottak e' derék csónakosnak még csak nevét sem tudhaták meg akkor, melyet azonban tüstint közöltök velek Igmándy, ki Boglárnak pár év előtt közel viszonyu ismerőse volt Budapesten. Ez értesíté egyszersmind a' társaságot néhány szóval ama' szerelmi viszonyokrul, melyek Boglárt olly sujtólag érték, 's mint látszott nem kis mértékben emberkerülővé tették.

A' kis időre megcsilapult társasági kedv ujra

éledt 's kiemelé komoly merengésébül a' szívesen üdvözlött 's a' köz vidámságban részt venni meghívott Boglárt. Ez, első pillanatra, csak Igmándyt ismeré meg; utóbb mindnyájokkal bizodalmas mulatozásba ereszkedék. Ó lön a' társaság élete; a' férfiak, mintegy szellemi fensőbbségének hódoló, önkényt elsőseget engedtek neki mindenben; a' hölgyek nem győztek elég nyájasak elég figyelmesek lenni, a' szelid, udvarias, egyszersmind azonban elmés mulattató iránt. Etelka, gyermeki simulekónysággal járdalt oldalánál, 's gondos figyelemmel látszék ajkairul lesni a' hangokat. Érzé, hogy Boglár gondolatai, érzelmei, egészen az ő lelke 's szive mélyébül vannak szedve, mellyekre most mint valamely rejtett kincsre tulajdona gyanánt ráismert. Világos lön előtte ama' kép, melly képzeletében félhomályosan élt, 's mellynek hasonmását mindeddig föl nem találhatá imádóinak seregében.

A' bucsuzó nap sugárai aranyfátyollal vonák be a' Balaton messze csillámló tükörét, midőn a' társaság legjobb izüni költött, éh és derült kedv által füzerezve volt uzsonája mellül föl kelt 's haza indulni készült. Mindnyájan gyalog akartak menni. A' kocsikak tehát előre küldvén, minthogy a' szőlők közötti ut csak két egymás mellett menőnek elég téres: párosan valának kénytelenek haladni, mi által a' társaság megannyi részre oszlott 's hangulatára nézve tarka vegyületü lön.

Boglár Etelkát füzte karjára, 's mint a' szétágozó utak ismerője, 's a' legegyszerűs irány kimutatoja, vezér gyanánt előre indult. Beszélgetésök tárgya eleinte a' természet kelleméinek nagyszerűsége volt; utóbb áttértek az érzelmvilágba, 's először a' barátságrol, majd pedig a' szerelemről versenygetek. Etelka gyakran ellene mondott Boglárnak, gyakran viszás nézeteket pártolt; de nem meggyőződésébül, hanem, hogy annál jobban kitarja előtte kebelét Boglár, 's annyival biztosabban tekinthessen az érdekes férfiunak szívredői közé.

Kegyedet a' költői művek olvasása vitte azon hiedelemre, hogy csak az első szerelem boldogit; szolt csintalanul ellenkedve Etelka; ök epekednek olly végtelenül az elvesztett kedvesért, 's örökös panaszban fuldokolnak, hogy számukra nincs több boldogság; nincs leány, ki a' hűtelen kedvest szívökben pótolhatná. Pedig higyye el kegyed ez

csak pusztá képzelődés; ők másodsor sőt harmadsor is tudnának szeretni, ha akarnának; még pedig szintolly forrón, szintolly indulatosan, mint először; de ők nem akarnak, hanem gyászolnak, hogy szomorúsággal teljes verseket irhassanak; csupa költői hiuságbul.

Boglár némi kis irányzatot vön észre e' szavakban, mi neki nem egészen inye ellen volt, — ámbár nem tudta, valljon értesülve van e arrul Etelka, hogy néha néha ő is foglalkozik költészettel; 's így nem lehet bizonyos arrul: valljon a' másod-szerelem általi boldogulhatás ő rá is van e alkalmazva.

Nagyon igazságtalan kegyed a' költők iránt, válaszolt Boglár Etelka beszédére. Én alaposnak tartom állításomat, 's igen tudom helyesleni, ha valaki nem csak így érez, hanem így nyilatkozik is. Kisasszony! én tapasztalásbul beszélek. Nekem is volt első szerelmem, melly boldogíthatott volna; de az elmúlt; lehet másodszerelmem is; de ez — boldogítani nem fog, boldogítani — az én értelmemben.

Etelka megdöbbent, 's szinte félvén a' beszéd fonalát tovább fonni: bocsanatot kért Boglártul, hogy akaratlan illy szomorú emlékezetet kelte föl szívében, mellynek sebei kétségkívül a' leggyengébb érintésre is marczangló fájdalommal újulnak meg.

Kedvesb tárgyra nem vezethetett volna, mond fájdalommosollyal Boglár. Én mindig örömet beszéltem első szerelmemről; még fájdalomaim bódító pillanatiban is. Most már a' keserű emlékezet közé, a' küzdéseken túlelmedettséggé édes érte vegyül, 's így folyvást örömmel csevegek róla. Szerelmem egész története ugy jelenik meg előttem, mint valamely tarka vegyületű, éles vonatokkal jelelt gyász kép, mellynek tárgyai annál összeolvadóbb, annál regényesebb színben tűnek föl, minél távolabbrul nézzük.

Majd eltakarja ezt egykor a' boldog szerel em tündéri képe; szólt vigasztalólag Etelka.

Boldogságot csak az első szerelem nyujthat; 's így én előmbe soha nem mosolygand e' kép.

Én ugy hívém: a' szerelem egy, a' szerelem nem osztályozható, a' szerelem egyiránt boldogít; az a' szerelem t. i. melly nem csupa külsőség, hanem

belső nemesb tulajdonak által gerjesztetik; — jegyzé meg Etelka.

O igen is! válaszolt Boglár; a' szerelem egy; de fokozata végtelen. Az első szerelem szokott rendszerint legmértékeltesebb, 's így boldogító lenni. A' boldogság foka mindig egy a' szerelemével; ha az tetőpontján áll, ugy ez is hiánytalan; 's csak ez érdemi meg, hogy boldogságnak mondassék. A' szerelem alsóbb fokaiival csak megelégedés, csak jóllét, csak szerencse párosulhat; — boldogság soha.

Tehát ki egyszer szeretett: az többé nem szerethet? kérdé Etelka önfeledve.

Szerethet igen; de nem olly forrón, olly tisztán, olly önfeledzéssal. Az első szerelemnél szíve uralkodik, az utóbbiaknál ész. Az első szerelemben imádni, isteníteni tudók a' tárgyat, mellyért hevülünk; az utóbbiakban csak embernek tekintjük.

Örömet folytatta volna az ifju pár e' mindketőjökre nézve érdekes beszélgetést; de kiértek a' széles országra, hol a' többiek is csak hamar megközelíték őket, kikkel együtt néhány percz alatt a' fürdői sétány néptömege közt voltak.

(Folytatása következik.)

UTI JELENETEK.

(Folytatás.)

III.

A' csinyt követett fiu bűnhődését kissé mértékförlöttinek találtuk ugyan, mivel azonban az ütést csak azon körülmény tette olly veszélyessé, hogy a' lelopott korbács nyelével sujtott ütés éppen halántékán esett a' vétkesnek, nem dorgálhattuk olly keményen a' kárvalott fiut, mint azt szántsándékos vérengzés esetében érdemlette volna. — Ez esetből mindnyájan azt a' tanúságot vonhattuk, hogy igen sokszor csekély tettek is nagy következesük lehetnek, 's hogy ennélfogva minden igazságtalan, minden jog-ellenes cselekedettől őrizkedni kell, ha még olly parányiaknak látszanának is azok.

Vendégtársaim más uton haladának. Én Tapolca-főig szándékozám ez nap, hova mintegy esti 9 óra tájon a' balatonmelléki leggyönyörűbb vidéken át szerencsésen el is jutottam. Alig szál-

lék le kocsimrul a vendégház udvarán, midőn czi-
vakodó emberek lármája hatá meg fülemet. Három
férfi ült a tornácban álló asztalnál; mellettök
szórtarisznyák heverték, előttük pedig félig üri-
tett palaczkok állottak.

Mindjárt megkérjük ezt az urat, szolt a dő-
zsölök egyike; ő megtudja nekünk mondani az iga-
zat. — En megelőztem őket a beszédben, 's el-
kérdézem: honnét valók 's mi járatban vannak?
Mink — válaszolt az egymás mellett ülők öregeb-
bike K — ban lakunk, 's a S — i vásárra szándé-
kozunk; én meg — felelt a harmadik, át-ellenes,
Á — ra való kárvallott vagyok, 's ide Tapolca — főre
jöttem a jős-asszonyhoz.

Mi féle jős-asszonyhoz? kérdém bámulva. —
Hát ahoz, ugymond, ki a kárvallott embernek meg
tudja mondani: ki lopta el jőszágát, 's kinek bü-
vös hatalma van kinszeríteni a tolvajt, hogy az el-
lopottat vissza is adja, ha csak mindkét szemére
meg nem akar vakulni.

Ugy e tekintetes ur, hogy az lehetetlen; ép-
pen errül czivódtunk előbb; ezt akartuk megkér-
dezni a tekintetes urtul; — szolt közbe a két vá-
sáros.

Igazok van kendteknek, mondam, — az lehe-
tetlen, 's fölvilágositást kezdék adni nekik az illy-
féle csalárdságokrul, 's a büvölések és boszor-
kányságok nevetséges voltáru. A kárvallott em-
ber azonban tántorithatlan maradt. Ő, ugymond,
meg merne rá esküdni, hogy a jős-asszony min-
dent tud, 's hogy az ő jőszága holnap, mire haza
megy, ismét előbbi helyén lesz házánál, vagy pe-
dig megvakulva találandja szomszédját, kire neki
legerősebb gyanúja van. — A jős-asszony, foly-
tatá, nem jár csalárdságban; mert mindent elbe-
szélt, mit hogyan fog tenni, ha holnapig elő nem
kerül jőszágom. Három szem igaz gyöngyöt tesz
ugymond egy rostába; ezt izzó tűz fölé tartja, 's
titkos imádságának elmondása közben mindaddig
kevergeti benne a gyöngyszemeket, míg ezek ab-
bul ki nem pattognak. Ha az, ki nála tanácsot ke-
res, hazudott: az egyik gyöngy ennek a szemét
rugja ki, a másik kettő azét, ki az ellopott jőszá-
got vissza nem vitte. Ha az igazat mondott, emez
pedig az ellopottat visszavitte: akkor mind a há-
rom elpattant gyöngyszem a tengerbe esik; ha pe-

dig a jőszág vissza nem került, 's a gyanus ember
mind két szemére meg nem vakul: akkor bizonyos
hogy nem az a tolvaj, 's az, ki a jőszágot ellopta,
annyira eltávozott már, hogy a jős-asszony erejének
határán kívül van; 's akkor más valamely jős-
asszonyhoz kell folyamodni.

Hijában igyekeztem a szegény együgyű embert
meggyőzni arról, hogy mind ezek csak ravaszul ki-
gondolt ámitások; hogy a jős-asszony egész mes-
tersége csak pénzcsalás. Ő állhatatos maradt hitében,
's példát hozott föl, mikép ez előtt három évvel is lo-
pás történt a helységben; ez a kárvallott is e jős-
asszonyhoz folyamodék, 's mire haza ment, előbbi
helyén, a hiában találta az ellopott szalonnát. — Igen,
mondám, mert a tolvaj is olly babonás véleményű
volt mint kend, 's mint az akkori kárvallott. Midőn
a tolvaj meghallá, hogy a szalonna-tulajdonos a
jős-asszonyhoz jött, azt gondolá: ennek büvös
ereje által bizonyosan megvakul, 's így tanács-
sabbnak tartá az ellopott jőszágot alattomban visz-
szavinni, mint szeme világát elveszteni; de ha a
tolvaj erre is elszánta volna magát, lehet hogy a
szalonna örökre elveszett volna, 's a tolvaj, ha
még él, bizonyosan szintugy látna ma is, mint ak-
kor, midőn a lopást elkövette.

Ezekre semmit sem tudott ugyan válaszolni a
kárvallott; de még is előbbi hiedelménél maradt.
Utóljára nyilatkoztatám neki, hogy szemtanúja ki-
vának lenni a dolog kifejlésének, 's őt holnap reg-
gel magammal viendem Á — ra, melly egyébiránt
nekem utamon kívül fekvék; ezzel estelizni mentem,
's nem kevés lélekfájdalom és sajnálkozás után nyu-
galomra bocsátkozám.

Reggel kocsimra ültetem a kárvallottat. Ut-
közben némely fölvilágosító tanítást adtam neki,
's előkészítém a kellemetlen tudósításra, mellyet
haza érkeztek, otthonosítul veendőnek hittem.

Midőn a falut megközelítettük: egy ember jött
velünk szemközt, vállán kapát vivén. Ez a gya-
nús szomszéd, — sugá hátra kárvallott emberem,
— bizonyosan visszavitte a gabonát; mert lát-
tam mind két szeme ép. Alig vártam, házához ér-
jünk, — hogy keserű de hasznos meggyőződése ál-
tal gyökeret verjen lelkében előbbi oktatásom.

Leszállottunk. Az előnkbe jött feleség egyetlen
szavával földre sújtá rendithetlenné látszott hitét.
A gabona nem került elő; 's a faluban senki sem
vakult meg. En újlag intém babonászkodása kivet-
kezésére, 's kárát erszényemből pótolva, elhagyott
utamat folytatandó, visszahajtaték.

(Vége következik.)

LITERATURI VILÁG.

„Szivhangok“ Tóth Lőrincz től. Budán a m. kir. egyetem betűivel 12-edrét 206 l. Ára 1 frt. ezüst.

Összegyűjtve látjuk itt Tóth Lőrincznek rövid költői pályáján elhittett virágait; 's nem tudjuk örülnünk e vagy sajnálkodjunk e' jeleneten. Ez utóbbira, ugy hiszem, inkább van okunk; mert ha azon körülményeket fontolóra vessük, melyek valamely író munkái összegyűjtésére birnak: leginkább a' tapodott ösvényről lelépni szándékozást fogjuk találni cselekedete rugójának; 's ha e' költemények kiadása körül is ugyan e' rugóval kellene találkoznunk, ugy azok megjelenésén kétszeresen sajnálkozhatunk.

Tóth Lőrincz csak ez előtt két évvel lépett föl tulajdonkép nyílt homlokkal a' költői pályán. Az 1836iki aurora nyujtá első kitünőbb dolgozatait. Ezek fölött megoszlanak az aurora-bírálok véleményei. Egyik ügyes dalnoknak üdvözlé őt; a' másik nem elég teremtő lelket, 's ennek szűkében, tulságok uláni kapkodást vélt felfedezni költeményeiben. Azóta két év forgott le, T. L. majdnem szakadatlan folytonosságban nyujtá költeményeit az olvasás barátnak. A' Rajzolatok, Emlény, Hajnal és Athenaeum szolgálták rakhelyül termékeny tolla szüleményeinek. Mind ezek tehát még jobbadán emlékezetben voltak; 's ha egyéb nem, maga e' körülmény is visszatartóztathatá T. Lőrinczet a' lépéstül: költeményeit egy csomóban kiadni. Nincs kezünknl az épen idézett zsebkönyvek és folyóiratok eddigi évfolyama, hogy kijelölhetnők: hány darab jelenik meg most először e' gyűjteményben. Ugy hisszük nem keveset mondunk, ha mennyire emlékeztünk nem csak — azok számát legfölebb is 20-ra tesszük; csekély szám ahoz képest, hogy gyűjteménynek magjául szolgálhasson. Azonban nem a' szám 's nem a' kiterjedtség levén eleműveknél a' becsmérték: egészen más szempontból kell a' jelen gyűjteményt tekintenünk, hogy annak tartalmáról ítéletünk szigorú igazsággal kimondhassuk.

Napjainkban igen sok tulajdonal kell birni a' költőnek, hogy művei fetszessenek; sőt kellett birnia mindenkor, hogy dolgozataival együtt pár évtized mulva feledékenységbe ne süllyedjen. Minden idők miéértő férfja megjegyzett abban, hogy a' költőnek az ihletettség lángjátul áthévitett gondolkodónak kell lennie; azaz, hogy a' költőt nem csupán képzelet, hanem képzelet érzés és tudomány teszik. Felesleges mondani, hogy e' tudománynak alaposnak kell lennie; de annyival szükségesebb említeni, hogy a' képzeletnél gazdagabb, az érzésnél pedig mélyeg kívánatlik. A' képzeletgazdagság teszi a' költőt eredetivé és változatossá, az érzelmiség pedig meghatóvá és közkedveséggé. — Hasonlítsan a' költő érzése — így ir valaki az érzetmélységrül — az örvényhez, melybe az olvasó akaratlanul is bele sodoratik és elmerül; hasonlítsan a' zivatarhoz, mely őt (az olvasót) megrendítse; és hasonlítsan a' fergeteghez, mely őt, mint egy hópehelyt, ellenállhatlanul magával ragadja. — Bir e' valamely költő képzeletgazdagsággal: könnyű meg tudni munkái összehasonlításából. Ha ezekben ugyanazon tárgyakat 's érzelmeket ismételve visszatükrözi, melyek már valahol, akár saját műveiben akár idegenekében, előfordultak: ugy bizonyosan hijával van a' képzeletgazdagságnak; mert a' képzelet-gazdag költő, nem könnyen ismétli önmagát. Az érzetmélységrül sokkal nehezebb ítélni; mert ez nem ész, hanem szív dolga; 's ennél fogva egy fásult keblü bíráló a' legérfetűsabb költeményt is hidegnek fogja mondhatni, vagy másik büszkét szívű pedig érzelőnek vagy épen nyavalygónak azt, mi az érzelmeke valódi bensőségének bélye-

gét viseli. Van azonban némileg biztos mérték, mi szerint az érzelmeke mélységfokát, különösen pedig valódiságát megismerhetni; mert nem kell felejtenuk, hogy vannak álérzelmeke is, melyek a' mélyérezés palástjával szeretnek takarózni. Legbiztosabb utmutató itt a' nyelv, az érzelmeke tükrözésére használt kifejezések. Hol a' nyelv darabos, csigázott, erőtetett: ott az érzés nem lehet származatilag mély; 's hol a' szelíd érzelmeke iránt fogékony olvasó minden szódagály 's czífrázat mellett is hanyagyan marad, ott érzetmélység hiánya van a' munkában; mert örökre igaz marad az, hogy szívhez szól a' mi szívbül ered; vagy más szavakkal: az érzés viszonzérzést gerjeszt.

Illy általános nézetek előbocsátása után, a' főn idézett, bírálói szempontból gyakran át-olvasgatótt, — mondhatnám át-tanult munka rostálgatásához fogok.

(Folytatása következik.)

Utba igazítás. Lapjaink kitűzött iránya levén nem csak az igaznak, jónak és szépek terjesztése, hanem egyszersmind a' hazugságoknak, tévedéseknek, botlásoknak kifűntetése és megrovása: lehetlen szó nélkül hagyunk Vachott Sándornak a' f. h. 19ikén megjelent 6 számú Athenaeumban foglalt e' cikkelyét: „A' színi hatás, mint drámai becsmérték.“ E' cikkben hamis tanitmány magva hintetik el, mely emelkedni kezdő drámai ügyünket ismét bölcsőlebe fogná visszafektetni; azt iparkodván az író bebizonyítani, hogy van a' drámai világban classicitas színi hatás nélkül. — Különösen megjegyzendők a' cikkely írójának következő szavai: „Ugyanis olly műben, hol a' szaválás nagyobbán okoskodó ész tárgyával foglalkodik, a' hanghordozásnak természetserűleg megfoltott lassúsággal kelletik birnia, 's illetően szaválási phlegma, majdnem kezdetűl végig kissé unalmassá lesz, minthogy a' szaválási tökély, hanghordozás változatosságban tűnik fel leginkább.“

Sokak által, sok helyen, 's e' lapokban is kimonodott állítás az, hogy nincs classicus színmű, színi hatás nélkül. Annak, ki ez állítás igaz voltát fel akarja forgatni: tudnia kellene legalább is: mi a' dráma? és — mi a' színi hatás? Hogy pedig ezt Vachot Sándor nem tudja: bizonyítják főnebb indézett szavai, hol a' drámát okoskodó tárgyunk a' hatást pedig a' szaválási tökélyből eredőnek követeli. Illy nézetek ellenében, csak ívekre terjedő fölvilágosításokkal volna érdemes és fogatos föllépni; mihez itt hely nincs. Csupán a' szerkesztőséget figyelmeztetjük még, hogy ha már az igazságtul eltérő cikkelyeknek helyet enged is lapjaiban: legalább a' velem h o m l o k e g y e n e s t e l l e n k e z ő hamis tanitmányok elfogadásátul 's terjesztésétűl óvakodjék. E' cikkelyt pedig annyival kényesebb dolog volt fölvennie, mert minden színmű-értők és bírálók ellenében szegzett állításainak alaptalanságán kívül, még az a' czélat is összekapcsolva látszik vele, hogy a' szerkesztők egyikének, Vörösmartyanak, színi hatástalan darabjai classicusoknak kereszteltesenek; miknek — az eddigiekrűl szölvá — azokat, gúny nélkül, csakugyan legkevesebbé nevezhetni. KUNOSS.

Hirkalás z. Budapest, nyárhó 21. A' hajóhidunkon járó, nem sürgős dolgu nép naponként kíváncsian néz egy lakdikt a' budai részen, mely a' tavasszal esülyedt hajók Dunába merült áruccikelyeit szedegeti föl fenékrűl, egy vasfogó segítséggel. — Ma éjel ismét viharral társult iszonyu szélvész dühöng, 's a' záporömlesztő felhők villámainak egyike Budakeszin sujtván le, az álomból föltrettet lakosok nagy rémülésére, egy házat lángba borított, mely minden oltási jó rend 's készség mellett is hamuvá lön.